
JAK NA DLUHY

Manuál pro prevenci a řešení zadluženosti



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



Centrum sociálních
a
zdravotních služeb
města Příbram

Úvod

Dluhy, zadlužení, stejně tak jako půjčky, úvěry, hypotéky apod. se stávají pojmy skloňovanými dnes a denně. Život na dluh je v současné době velmi běžnou záležitostí. Chceme mít věci, na které nemáme. Toužíme po vyšším životním standardu, který je však nad rámec našich možností.

Někdy se do dluhů dostaneme bez vlastního přičinění. Stačí nešťastná událost, nehoda, rodinné či pracovní komplikace a vzniknou pohledávky, se kterými se dlouhá léta potýkáme.

Brožura, kterou právě držíte v ruce, si klade za cíl nejen informovat o úskalích zadlužení, ale i dát cennou radu v okamžiku, kdy se ocitáte v dlužích, jejichž splácení se stává neúnosným.

Manuál „Jak na dluhy“ je velice kvalitně a fundovaně zpracovaný. Vychází z poznatků přímé praxe a každodenní práce odborníků ze střediska Sociální poradna, které je součástí organizace Centrum sociálních a zdravotních služeb města Příbram.

Jsem přesvědčen, že manuál bude užitečným průvodcem pro každého občana, který má dluhy, či své zadlužení plánuje.

Velice děkuji kolektivu autorů, zejména pak paní Mgr. Janě Benové, za odvedenou práci na přípravě tohoto manuálu.

Mgr. Jan Konvalinka

Ředitel Centra sociálních a zdravotních služeb města Příbram

Brožura vznikla za podpory RUBIKON Centra



Vydání brožury bylo financováno v rámci projektu **CSZS města Příbram jako součást regionu při rozvíjení a zkvalitňování sociální práce a procesů ve službách**

Reg. č.: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_023/0001334, který je spolufinancován z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



Obsah

1. Rozpočet	5
2. Rozumné zadlužování.	7
3. Mapování dluhů	10
4. Časová osa růstu zadluženosti.	12
5. Exekuce	14
6. Oddlužení	18
7. Psychologické aspekty zadlužení	22
8. Práce na černo	24
9. Senioři a dluhy	25
10. Přílohové části.	26

1. ROZPOČET

Paní Anna s pomocí pracovnice v Sociální poradně sestavila seznam svých dluhů a přibližné dlužné částky. Ráda by začala splácet, ale neví, kde začít a co platit nejdříve. V minulém měsíci ji po zaplacení dluhu u jednoho věřitele nezbylo na úhradu za plyn. V zaměstnání požádala o vyplacení zálohy, o kterou jí poté byla mzda ponížena a již ji nezbyly finance na další splátky a pravidelné výdaje. Paní Anna si musí rozmyslet, kolik vlastně může měsíčně dávat na dluhy a kolik musí vydat na řádné platby (nájem, energie, svoz komunálního odpadu...). Stanovit si, které závazky jsou z hlediska plateb nejdůležitější.

Při tvorbě rozpočtu si paní Anna musí nejprve uvědomit, kolik peněz vydělá a kolik utratí – tím získá přehled a zjistí důležitost plateb, tak aby nejprve uhradila nezbytně nutné výdaje. Což je například nájem, energie, jídlo, výživné, popř. peněžitý trest.

Paní Anna si **sepsala a sečetla čisté příjmy**, které za daný měsíc vydělá, dostane (mzda, sociální dávky, výživné). Poté seznam **všech měsíčních výdajů** (nájem, energie, jídlo, drogerie, měsíční splátky, jízdné do školy, zaměstnání, platby za telefon, internet, pojistky, oblečení, zábava, měsíční splátky). Po porovnání rozdílů mezi příjmy a výdaji Anny jsme zjistili, že bohužel rozpočet není **vyrovnaný ani přebytkový, ale ztrátový**. V této situaci musí Anna buď zvýšit příjmy anebo snížit výdaje.

Rezerva na horší časy – rezerva proti nečekaným výpadkům příjmů

I když budete myslet na všechny své pravidelné výdaje, vždy musíte počítat i s nečekanými výdaji či poklesem příjmu (např. onemocníte, dostanete výpověď v zaměstnání, rozbije se pračka, lednička atp.).

Výše uvedené situace velmi často vedou k zadlužení, jelikož je velmi obtížné bez finanční rezervy na horší časy zvládnout nečekané výdaje bez půjček či nezaplacení některých stávajících plateb.

Proto je nezbytné přizpůsobit svůj život výši příjmů a mít na paměti, že nerespektování tohoto pravidla vede k opakujícím se finančním problémům.

V příběhu paní Anny také zaznělo, že si brala zálohu v zaměstnání (za práci kterou ještě nevykonala), o kterou ji v následující měsíc byl příjem, pokrácen.

Sestavení rodinného/osobního rozpočtu je velkým pomocníkem ve chvíli, kdy se dlužník rozhoduje, co a kolik může komu měsíčně splácet a částku poté rozdělit mezi jednotlivé věřitele. Bylo by dobré peníze rozdělit rovnoměrně a spravedlivě a na nikoho nezapomenout. Z ekonomického hlediska jsou však některé dluhy nebezpečnější než jiné. Pro paní Annu z našeho příběhu bude lepší domluvit si splátkový kalendář na dluh za dodávku plynu a více zaplatit na půjčce, kde naskakují úroky z prodlení a smluvní pokuta.

2. ROZUMNÉ ZADLUŽOVÁNÍ

Od 1. 12. 2016 nabyl účinnosti nový zákon o spotřebitelském úvěru (zák. č.257/2016 o spotřebitelském úvěru, dále jen zákon). Zákon omezuje sankce za prodlení se splácením (úroky z prodlení pouze do zákonné výše, smluvní pokuta nemůže být vyšší než 0,1 % denně z částky po splatnosti). Souhrn výše všech smluvních pokut nesmí přesáhnout polovinu z celkové výše spotřebitelského úvěru a zároveň částku 200 000 Kč.

Zákon zavádí pro věřitele přísné licenční podmínky, došlo ke zjednodušení splácení hypoték a zpřísnění podmínek platných pro zprostředkování úvěru. Zákon přináší šanci na změnu v přístupu k ochraně spotřebitele a zároveň je regulace věřitelů nastavena tak, že neomezuje férové podnikání.

Desatero odpovědného zadlužování

1. **Potřebuji danou věc?**

Vždy si musíte rozmyslet, zda produkt nebo službu, kterou si chceme prostřednictvím úvěru pořídit, skutečně právě teď potřebujete. V daném případě je vždy vhodné dodržovat následující pravidlo: za vlastní peníze mohou něco chtít, za půjčené ji však musím nutně potřebovat.

2. **Nepřeplácím životnost?**

Není vhodné se zadlužit na produkt/službu, jejíž životnost je kratší než doba splácení, např. lednice mi bude sloužit 5 let, ale zaplatím ji za 1 rok, naproti tomu dovolenou si užiji na 14 dní, ale splácet ji budu 1 rok. Je zde důležité zvážit, zda danou věc/službu skutečně nutně potřebujete.

3. **Mám dostatek finančních prostředků na splátky?**

Pokud zvažujeme půjčku, je dobré si vždy důkladně promyslet, pečlivě propočítat kolik můžeme měsíčně splácet a vždy myslet na rezervu na „horší časy“.

Poskytovatel podle zák. č.257/2016 o spotřebitelském úvěru je povinen prověřit schopnost klienta zvládat splácet dluh (nahlížení do úvěrových registrů). Věřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je patrné, že dlužník bude schopen svůj závazek splácet.

4. Nejsem unáhlený?

Vždy je dobré zvážit, zda si danou věc nemůžete pořídit jiným způsobem (vyrobit, opravit stávající). Z nabízených produktů si vždy vybírat ten nejvýhodnější, na místě je porovnání více nabídek od různých poskytovatelů. Zvláště velkou pozornost je vhodné věnovat sankcím v případě prodlení se splátkami.

5. Jaký finanční produkt si zvolím?

Orientace v jednotlivých typech produktů není snadné. Volit byste měli podle toho, k čemu jej chceme využívat (nejčastější typy úvěrových produktů: spotřebitelský úvěr, kreditní karta, revolvingový úvěr, kontokorent, konsolidační úvěr, SMS půjčky, internetové půjčky, viz. rejstřík pojmů). Je velmi důležité pochopit princip a fungování jednotlivých produktů a vědět k jakému účelu mají primárně sloužit, teprve na základě těchto znalostí lze vybrat typ produktu pro uspokojení vašich potřeb.

6. Neporovnávám pouze úroky

Úvěr není dobré vybírat pouze podle nejnižší nabídky úroků, vždy si nechte spočítat reálnou cenu včetně všech poplatků (poplatek za uzavření smlouvy, za správu úvěrů, sankce). Neporovnávejte pouze úrokové sazby, ale roční procentní sazby nákladů (RPSN) a celkovou částku, kterou zaplatíte.

7. Nepodepisujte neznámé

Před podepsáním smlouvy je nutné si vždy pročíst důkladně podmínky, sankce a pokuty. Je dobré se vždy držet pravidla nepodepisovat nic, čemu nerozumíte a raději se obraťte na odborníky s žádostí o pomoc nebo alespoň se poradte s někým zkušenějším z okolí.

8. Nemyslet jen na současnost

Závazky je vhodné vždy splácet řádně a včas a tím si budovat pozitivní úvěrovou historii do budoucnosti. Vyšší závazky je vhodné si pojistit pro případ neschopnosti splácet (ztráta zaměstnání, nemoc, úraz).

9. Nepůjčovat si na půjčku

Pokud přes všechna opatření nastane situace, že nejste schopni úvěr splácet, další půjčka nic nevyřeší, a navíc další půjčka bude vždy dražší a ve výsledku se ještě více zadlužíte. Raději dojednejte s věřitelem odložení či snížení splátek.

10. Nevěřme na zázraky

Pokud Vám seriózní a ověřená společnost odmítne poskytnout úvěr, není na místě hned žádat o dražší úvěr jinde, za nevýhodných podmínek, ale zamyslet se na svou finanční situaci a možnostmi řešení této nepříznivé situace. Jednou z možností řešení je podat návrh na povolení oddlužení, tzv. osobní bankrot.

3. MAPOVÁNÍ DLUHŮ

Pan Josef byl nezaměstnaný, ale před rokem si našel dobře placenou práci. Bohužel v minulosti uzavřel půjčky u nebankovních společností, nejméně 3x dostal pokutu za jízdu na černo ve vozech městské hromadné dopravy, dále dlužil u dvou mobilních operátorů za nezaplacené faktury. Půjčky z důvodu ztráty zaměstnání neuhradil v plné výši, pokuty za jízdu na černo neuhradil vůbec. Několikrát se v životě stěhoval, dlouhodobě si nepřebíral poštu, s věřiteli nekomunikuje. Nyní, pod tlakem exekutorů, se rozhodl svou tíživou finanční situaci řešit. V současné době má exekučně postiženou mzdu, obstavený účet u bankovního ústavu a dostává mnoho dopisů od soudu, inkasních agentur a exekutorských úřadů. Obsahu dopisů nerozumí. Chce svou situaci řešit, ale neví přesně, kolik a kde dluží. Neví co s tím.

Základním pravidlem pro vypořádání se s dluhy je mít o nich přehled. V praxi to znamená pokusit se vzpomenout na půjčky, pokuty, jiné závazky a věřitele oslovit s žádostí o sdělení výše dluhu.

Panu Josefovi jsme doporučili, aby ke každému dluhu zjistil základní informace, tedy **kdo je věřitel** (to znamená, komu dluží), **datum vzniku dluhu** (od kdy dluží), **celkovou výši aktuálního dluhu** (mít na paměti, že dluh se v čase mění a navyšuje) a **v jaké fázi je dluh** (například zda byla nařízena exekuce, zda dluh vymáhají inkasní společnosti, atd.)

Pan Josef, si bohužel na všechny závazky nevzpomněl, proto podal žádost o výpis všech exekučních a občanskoprávních řízení k příslušnému Okresnímu soudu, podle místa trvalého pobytu (výpis je většinou zdarma).

Seznam exekucí může získat výpisem z Centrální evidence exekucí (CE-ECR), zpoplatněno dle ceníku. Dále na pobočkách České pošty, které disponují přepážkou Czech POINT. Za takto získaný výpis lidé zaplatí 50,-Kč za jednu A4 stranu výpisu. Stačí zadat rodné číslo, nebo jméno, příjmení a datum narození prověřované osoby.

Dále je možné nahlédnout do registru dlužníků např. Solus, BRKI, NRKI, informace z těchto registrů jsou za poplatek po předchozí registraci.

Pan Josef, z důvodu nedostatku financí, zvolil výpis všech exekučních a občanskoprávních řízení od Okresního soudu.

Stručný přehled nejčastějších druhů závazků, tedy subjektů a institucí, u nichž je možné být zadlužen:

1. Stát

- Daně a poplatky (např. daň z příjmu, daň z převodu nemovitosti, dědická daň, poplatky za svoz komunálního odpadu atd.)
- Sociální a zdravotní pojištění
- Pokuty

2. Dluhy z trestné činnosti

- Náhrada škody poškozenému
- Náklady soudního řízení a obhajoby
- Náklady výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody

3. Nestátní věřitelé na základě smlouvy

- Úvěry a půjčky (od bankovních či nebankovních institucí, rodiny atd.)
- Nezaplacené účty (nájemné, telefon atd.)
- Nedoplatky (např. na energiích)
- Pokuta od dopravních podniků

4. Výživné (vůči dětem i vůči manželovi/manželce)

4. ČASOVÁ OSA RŮSTU ZADLUŽENOSTI

Slečna Markéta po dokončení školy začala pracovat, odstěhovala se od rodičů. Koupila si osobní automobil, mobilní telefon, notebook, jela na dovolenou k moři a na to vše si vzala půjčky od nebankovních společností v celkové výši 50.000,-Kč. Pracovala, vše řádně splácela, poté se odstěhovala k příteli do Jižních Čech. Pár měsíců stále posílala měsíční či týdenní splátky, po čase onemocněla, přestala splácet své závazky, nepřebírala si poštu. Po roce se vrátila zpět do Příbrami, do místa, kde měla vedený trvalý pobyt a byly jí doručené exekuční příkazy a zjistila, že má zaplatit 160.000,-Kč. Slečna Markéta je smutná a rozčílená zároveň, nechápe, jak mohl dluh narůst takovým způsobem. Chce proti tomu podat odvolání, odmítá připustit, že by dlužila tolik peněz a zlobí se, že ji všichni říkají, že na odvolání je pozdě a celou částku bude muset zaplatit. V současné chvíli od uzavření první půjčky uplynuly dva roky. Osobní automobil je nepojízdný, slečna Markéta nemá na opravu.

Co všechno se stalo s jejími půjčkami od chvíle, kdy nezaplatila splátku? Jak je možné, že dluh vzrostl do takové výše?

Časová osa růstu dluhů



Uzavření smlouvy o půjčce

Před uzavřením smlouvy by se dlužník měl dobře informovat nejen o výši měsíčních splátek, úroku, ale také o RPSN, době splácení, o sankčních postizích plynoucích z dané smlouvy.



Opoždění splátek

Zde by měl dlužník okamžitě komunikovat s věřitelem, požádat o odklad splatnosti a snažit se pravidelně měsíčně hradit alespoň částku, kterou si může dovolit – jestliže bude nařízeno soudní jednání a dlužník bude moci předložit doklad o provedených splátkách, soud velmi často nechá dlužníka hradit ve splátkách, nebo stanoví delší dobu vykonatelnosti rozhodnutí.



Upomínka věřitele

Není povinností věřitele upomínku posílat. Upomínka bývá zpoplatněna (i 500,- Kč dopis).



Předžalobní upomínka

Předžalobní upomínku má věřitel povinnost odeslat na poslední jemu známou adresu dlužníka.



Žaloba o zaplacení nebo návrh na vydání platebního rozkazu, rozhodčí nález



Soudní řízení nebo rozhodčí řízení

V tuto chvíli má dlužník možnost předložit své argumenty soudu, navrhopvat smír, napadnout smluvní podmínky apod.



Rozsudek, platební rozkaz, rozhodčí nález

Slouží jako exekuční titul (rozhodnutí o právním nároku věřitele). Rozhodnutí musí nabyt právní moci (uplynutím lhůty k odvolání) + vykonatelnosti = doba po kterou může dlužník závazek dobrovolně splnit (ze zákona 3 dny po nabytí právní moci, soud může uložit delší lhůtu)



Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí/exekuce

V případě, že není závazek dobrovolně splněn, věřitel může nechat nařídit exekuci/výkon rozhodnutí.



Exekuce/výkon rozhodnutí

Na peněžité plnění = nucený výkon exekučního titulu

- Srážky ze mzdy
- Příkázáním pohledávky z účtu u peněžního plnění
- Prodej nemovitého či movitého majetku

5. EXEKUCE

Pan Emanuel přišel do Sociální poradny. Byl mu doručen exekuční příkaz příkázáním pohledávek z účtu, za dluh vůči nebankovní instituci. Půjčku si vzal v době, kdy pracoval, poté byl 18 měsíců nezaměstnaný, v evidenci uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce, nyní opět nastoupil do zaměstnání a zřídil si bankovní účet. V době, kdy byl bez zaměstnání, mu nezbývaly finanční prostředky na splácení dluhu, dluh nespícel, nereagoval na výzvy k úhradě, upomínky. Platební rozkaz, který mu byl doručen, ten rovnou hodil do odpadkového koše. Proč má zablokovaný účet?

Exekuce je nucený výkon rozhodnutí, který slouží k tomu, aby byly uspokojeny nároky věřitelů, které dlužník nesplnil dobrovolně (ať proto, že nechtěl, nebo proto, že na to neměl dost vhodných prostředků), ač mu to uložil např. soud.

Exekucí můžeme přijít o byt, dům, chatu, auto i jakýkoliv jiný movitý majetek. Může být postižena mzda i účet u bankovní instituce. Exekuci jako takové se nevyhnou senioři pobírající starobní důchod, lidé pobírající invalidní důchod ani maminky na rodičovské dovolené pobírající rodičovský příspěvek.

K tomu, aby exekuce mohla být provedena, musí věřitel získat Exekuční titul – rozsudek, platební rozkaz, rozhodčí nález (po uplynutí doby na odvolání).

Výjimkou jsou dluhy u státních institucí (např. státní policie, ČSSZ, finanční úřad), kteří využívají správních řízení a exekuci mohou nařídít, bez rozhodnutí soudu.

Způsoby provedení exekuce:

1. **Srážkami ze mzdy povinného** (nebo jiných příjmů, např. sociálních dávek, dávek podpory při nezaměstnanosti, starobního, invalidního důchodu apod.), popřípadě ½ mzdy manžela/manželky povinného.
2. **Příkázáním pohledávky** (nejčastěji prostředků na účtu u peněžního ústavu),

3. **Prodejem movitých věcí** (tj. tzv. mobiliární exekuce – nejčastěji prezentovaná ve sdělovacích prostředcích), kdy exekutor nebo jeho zaměstnanec vykonavatel se dostaví do místa, kde by dlužník mohl mít uložené věci (nemusí to být adresa trvalého pobytu). Věci olepí žlutými nálepkami a sepíše do soupisu majetku (kopii soupisu přenechá dlužníkovi), věci může rovnou odvézt a to tehdy, pokud je to účelné pro provedení exekuce, věci se ocení a prodají v dražbě.
4. **Prodejem nemovitých věcí**, nemovitost musí exekutor nechat ocenit soudním znalcem a dražba probíhá za 2/3 z odhadu znalce.

Seznam věcí, které exekutoři nemohou zabavit:

1. Základní vybavení domácnosti, např. postel, stůl, židle, kuchyňská linka, kuchyňské náčiní a nádobí, lednice, sporák, vařič, pračka, topné těleso, palivo, ložní prádlo.
2. Osobní věci např. běžné oděvní součásti, studijní a náboženská literatura, dětské hračky, snubní prsteny, písemnosti osobní povahy, fotografie týkajících se členů domácností, domácí mazlíčci, hotovost do dvojnásobku životního minima 6.280,-Kč.
3. Je-li povinný podnikatelem, nemůže se výkon rozhodnutí týkat věcí, které nezbytně nutně potřebuje k výkonu podnikatelské činnosti (to neplatí, vážne-li na těchto věcech zástavní právo a jde-li o vymožení pohledávky, která je tímto zástavním právem zajištěna). Zabavit vám ovšem exekutor může nadstandardní vybavení, bez kterého se v práci obejdete nebo které máte čím nahradit.
4. Zdravotnické potřeby a jiné věci, které dlužník potřebuje vzhledem ke své nemoci či tělesné vadě.

Průběh exekuce

Firma XYZ a.s. od níž si pan Emanuel půjčil peníze a která již měla platební rozkaz (viz. Exekuční titul), který nabyl právní moci, podala k Okresnímu soudu v Příbrami návrh na nařízení exekuce. Okresní soud pověřil soudního exekutora JUDr. Kotěhůlku, který vydal exekuční příkaz. Poté co pan Emanuel uhradil dluh, soudní exekutor vydal příkaz k úhradě nákladů exekuce. Po celkovém uhrazení soudní exekutor ukončil exekuci a odblokoval majetek pana Emanuela.

Co dělat, když přijde exekutor

- Nepropanejte panice.
- Dopředu si zjistěte, jaká máte práva, co vám může exekutor zabavit a které věci jsou z exekuce vyloučeny.
- Snažte se ochránit majetek jiných osob, a to zejména pokud bydlíte v nájemním bytě, který jste si pronajali částečně či úplně zařízený, musí být v nájemní smlouvě uvedeno, jaké vybavení domácnosti patří pronajímateli. Osoby žijící s dlužníkem by měli mít doklady o nabytí svého majetku.
- Pokud i přesto exekutor zapíše do soupisu majetku věc, která nepatří dlužníkovi, může majitel zabavené věci do 30 dnů podat návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu majetku, pokud exekutor nevyhoví lze podat vylučovací žalobu přímo k nařizovacímu soudu.
- Pokuste se s věřitelem nebo exekutorem domluvit na splátkovém kalendáři.
- Vykonavatel exekuce má povinnost pořídit videozáznam z průběhu mobiliární exekuce, dlužník si audiozáznam může natočit i sám.
- Požádat o Odklad provedení exekuce – návrh je možné podat v případě, že se dlužník bez vlastní viny ocitl v takovém postavení, že provedení exekuce by bylo pro něj a jeho rodinu likvidační (nenadálé onemocnění, vyhoření bytu atd.). Musí jít o problémy, které pomínou.
- Podat Návrh na zastavení/částečné zastavení exekuce a to tehdy, kdy byla exekuce zaplacená, nebo pokud je výkon exekuce nepřipustný (např. byla zabavena věc, která tvoří obvyklé vybavení domácnosti), k tomuto návrhu je nutné vždy přiložit důkazy k prokázání tvrzení.
- Pro nemajetnost může o zastavené exekuce rozhodnout exekuční soud nebo exekutor vždy se souhlasem oprávněného.

Příklad výpočtu srážek ze mzdy pro rok 2017

Dlužníkovi vždy musí zůstat nezabavitelná částka **6154,67 Kč** a k tomu **1538,67 Kč** na každou osobu, kterou vyživuje a žije s ním v jedné domácnosti (manžel/manželka, děti nezaopatřené).

Pokud je čistá mzda, důchod nebo sociální dávka nižší než součet těchto částek, exekuce srážkami se vůbec neprovede. Zbylá mzda po odečtení nezabavitelné částky, se rozdělí na třetiny, 1/3 zbyde dlužníkovi, ovšem do maximální výše 3.077,-Kč. Z druhé třetiny zbytku čisté mzdy se uspokojují

přednostní pohledávky věřitelů, pokud takové nejsou, tak i tyto peníze zůstanou povinnému dlužníkovi. Z třetí třetiny zbytku čisté mzdy se uspokojí nepřednostní pohledávky a přednostní pohledávky, pokud k jejich úhradě nepostačuje druhá třetina zbytku čisté mzdy. Částka přesahující hranici 9232 Kč se srazí dlužníkovi ze mzdy nebo jiného příjmu bez omezení.

Příklad:

Měsíční čistý příjem	15.500,- Kč
manželka	ano
Počet vyživovaných osob mimo manželky	1 nezletilé dítě
Základní nezabavitelná částka pro rok 2017	9.232,- Kč
Přednostní pohledávka dle §279 odst. 2 OSŘ	ne
Celková nezabavitelná částka	13.411,- Kč
Celková srážka ze mzdy	2.089,- Kč

6. ODDLUŽENÍ

Paní Michaela a pan Pavel jsou manželé, mají dvě děti a spousty dluhů. Půjčky si manželé brali zejména na pořízení automobilu, vybavení domácnosti a vloni si půjčili na vánoční dárky a zimní dovolenou. Pan Pavel přišel o zaměstnání a v nové práci mu rapidně klesly příjmy. Ze svých příjmů přestali manželé zvládat splácet své závazky řádně a včas. Nejprve se celou situaci paní Michaela snažila řešit půjčkami od nebankovních společností. Dostali se do dluhové spirály a zjistili, že celý příjem pana Pavla přijde na splátky a příjem Michaely nepostačí na zaplacení nájmu, energií, jídla. Manželé se dostali do dluhové pasti. Růst dluhů se nepodařilo zastavit, vždy zaplatili věřitelům, kteří se ozývali, a nakonec přišel jeden platební rozkaz, pak druhý a následovaly exekuční příkazy. Život s dluhy byl pro manželé velmi psychicky náročný a negativně se celá situace projevovala i na jejich zdraví a osobním životě. Kolegyně poradila Michaela, aby navštívila dluhovou poradnu. S manželem tak učinila a s manželem a dluhovou poradkyní společně sepsali insolvenční návrh s žádostí o povolení oddlužení. Soud jim oddlužení schválil. Michaela s Pavlem se sice budou muset 5 let uskmnit, ale úleva, kterou pocítili, byla nepopsatelná. Je zde předpoklad, že za 5 let oddlužení zaplatí cca 45 % svých dluhů a pokud vše půjde tak jak má, budou od zbytku dluhů osvobozeni. Nyní se nemusí bát exekucí, pan Pavel shodně s paní Michaelou říkají, že se jim do života vrátil řád a klid.

Pro koho je osobní bankrot určen?

1. Je určen pro fyzické osoby i pro osoby samostatně výdělečně činné.
2. Základní podmínkou je úpadek anebo hrozící úpadek, to znamená:
 - Máte minimálně dva věřitele.
 - Nejste schopni své závazky plnit (jste po splatnosti min. 30 dní se splátkou či plněním jiné povinnosti nebo již víte, že nadcházející splátku nebudete schopni plnit a jste v platební neschopnosti. To znamená, že jste zastavili platbu většiny svých závazků nebo jste po splatnosti se svými závazky více než tři měsíce a Vaše dluhy není možné vymoci exekucí).

3. Jste schopni uhradit za 5 let minimálně 30% vašich závazků.

Formy oddlužení:

1. Splátkový kalendář na 5 let
Zde je nutný pravidelný, legální měsíční příjem – mzda, důchod, ze kterého se provádí výpočet srážek, který je pevně stanovený zákonem. Srážky a výše nezabavitelné částky v oddlužení je závislý nejen na příjmu, ale také na tom, zda žijete sami nebo zda vyživujete další osoby.
2. Prodejem majetkové podstaty
Tedy majetku, který vlastníte, např. nemovitosti.
3. Oddlužení kombinací prodejem majetkové podstaty a splátkovým kalendářem – pouze na žádost.

Dokumenty potřebné k podání návrhu na povolení oddlužení

1. **Aktuální dokumenty od všech dluhů.** Ke každému z dluhů je potřeba doložit jeho výši (kolik aktuálně dlužíte) a jeho stav (zda už je vykonatelný, tedy zda již bylo soudem či rozhodcem rozhodnuto o právním nároku věřitele, či nikoli). Je nejvhodnější doložit poslední dokument, který k danému dluhu vám byl zaslán (a to věřitelem, soudem, inkasní agenturou či exekutorem). Dokument by měl být aktuální, pokud je starší než 6 měsíců je vhodné kontaktovat daného věřitele či exekutora s žádostí o sdělení aktuální dlužné částky. U dluhů, které ještě nebyly zažalované, doložit smlouvu o vzniku závazku a např. upomínku s aktuální dlužnou částkou. U dluhů, které byly již zažalované doložit rozsudek, popř. usnesení o nařízení exekuce a aktuální dlužné částky.
2. **Doklady o výši Vašeho čistého příjmu za poslední 3 roky a aktuálního čistého příjmu.** Soud posuzuje, zda byly vaše příjmy v minulosti stabilní, že máte a budete mít příjem na plnění oddlužení. Doložit pracovní smlouvu, potvrzení z ČSSZ o výši důchodu atd.
3. **Výpis z rejstříku trestů fyzických osob.** Výpis nesmí být starší než 3 roky.
4. **Rodné listy dětí.** Pokud žijí s vámi, a ještě se samy nevyživují.
5. **Oddací list.** Pokud návrh podáváte společně se svým manželem/manželkou.

Výhody oddlužení:

- Zaplatíte pouze část svých závazků (min. 30 %), pro zbytek požádáte soud o odpuštění.
- Uspokojíte všechny věřitele rovným dílem.
- Dluhy se nezvyšují.
- Není možné provádět exekuce (po podání návrhu k soudu).
- Skončí tlak ze strany věřitelů a stres spojený s předlužením.
- Při splátkovém kalendáři je vám srážena z příjmu jedna částka, kterou pak insolvenční správce rozděljuje věřitelům.

Nevýhody oddlužení:

- Platíte insolvenčního správce (jeho osobu určí soud): 1.089,-K č měsíčně za jednotlivce, 1.633,50,- Kč manželé nebo 15 % z ceny prodaného majetku.
- Z příjmu vám zůstane pouze tzv. nezabavitelná částka.
- Až Vaše oddlužení poběží, musíte si dát pozor, abyste neměli opoždění s dalšími platbami víc než 30 dní (poplatky, pokuty, nájem, aj.), jinak vám hrozí zrušení oddlužení a konkurz.

Jak návrh podat?

Od 1. 7. 2017 došlo k novelizaci Insolvenčního zákona 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Hlavní změnou je, že si návrh nemohou dlužníci sepsat a podat sami, ale na základě plné moci jen osoby určené zákonem. To znamená, že dlužníkům již žádná společnost či agentura návrh na povolení oddlužení nese-píše!

Nově návrhy na oddlužení budou moci podávat jen advokáti, notáři, soudní exekutoři a insolvenční správci. Za tuto činnost si budou moci naúčtovat nanejvýš 4.000,- Kč za jednotlivce nebo 6.000,- Kč v případě společného oddlužení manželů.

Za přípravu a sepsání návrhu již dlužníci nebudou platit předem, zpracovatel odměnu získá až po zahájení insolvenčního řízení ze splátek, které dlužník bude pravidelně splácet.

Bezplatně budou návrhy podávat neziskové subjekty s akreditací od ministerstva spravedlnosti.

7. PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY ZADLUŽENÍ

Je naprosto přirozené, že cítíte úzkost, špatně spíte, žijete ve strachu, co bude dál. Hlavní motivací lidí, jež se dostanou do problémů s dluhy, k řešení jejich tíživé životní situace jsou zejména důvody existenciální (ztráta zaměstnání, bydlení aj.) a již tolik neberou na zřetel fakt, že samotným problémem trpí také jejich psychika. Potřebují akutně řešit nedostatek financí, ale vlastní duševní nepohodu opomíjejí. Často přehlížejí drobné signály psychické disharmonie, které se objevují zpočátku plíživě, a člověk si na jejich přítomnost poměrně rychle zvykne. Může se jednat o stavy neurčitého vnitřního napětí spojené s úzkostí nebo strachem, nespavostí, nechutenstvím, podrážděností, nebo nekontrolovatelné výbuchy vzteku, ztráty zájmu o činnosti, které dříve vyvolávaly pocity radosti. Avšak při dlouhodobém trvání může tento stav vyústit k daleko závažnějším psychickým problémům.

Velmi časté jsou pocity bezmoci, beznaděje, dlouhodobě u přetrvávající depresivní nálada spojená s myšlenkou, zda by nebylo lepší se vším skončit. Lidé se za svou vzniklou situaci stydí, což je ještě více limituje k rozhodnutí vyhledat odbornou psychologickou pomoc. Raději sáhnou po sklence alkoholu případně uklidňujících lécích, aby tak alespoň na chvíli na své trápení zapomněli. Avšak toto ne příliš šťastné řešení pak vede ke vzniku dalších problémů v podobě závislosti.

Ne ojediněle se lidé s dluhy můžou také potkat s tzv. vymahači dluhů. Ti se k dlužícímu člověku chovají často velmi bezohledně až agresivně. Praktiky spojené s výhružkami, zastrašováním nebo dokonce s fyzickým násilím pak mohou vyvolat velmi nepříjemné psychické stavy. Lidé pak trpí nepřetržitým strachem, kdy každé zazvonění telefonu či zvonku u dveří v nich vyvolají silnou panickou reakci. Často se bojí opustit bezpečí svého domova, aby se s vymahači nesetkali někde na ulici. Zde je již vyhledání odborné pomoci přímo nezbytné, neboť tyto nezpracované traumatické zážitky můžou vést ke vzniku tzv. posttraumatické stresové poruchy. Je to vlastně opožděná odpověď organismu na stresovou událost. Lidem se sice postupně podaří svou finanční situaci stabilizovat, ale přesto se jim nepříjemné zážitky na minulost vracejí v podobě živých vzpomínek, snů nebo nočních můr. Nadále u nich mohou přetrvávat obtíže s usínáním nebo udržením spánku, problémy s koncentrací pozornosti, změnami nálad, mohou

trpět nadměrnou úlekovou reaktivitou. Zde je již cílená pomoc psychologa nutností.

Všechny tyto stavy je dobré nepodceňovat a nebát se požádat o odbornou pomoc. Člověk tak může v bezpečném prostředí sdílet své starosti a plně ventilovat nakumulované negativní emoce. Navíc může tak získat pohled nezávislého člověka – terapeuta, který má možnost se na jeho složitou situaci dívat zcela z jiného úhlu. Někdy i jednorázová konzultace přispěje k pocitu, že na své trápení nejsem sám a uleví se vám. Jak se říká „sdělená bolest je poloviční bolest“.

8. PRÁCE NA ČERNO

Je jakákoliv činnost, práce, za kterou člověk dostane finanční odměnu, bez platné pracovní smlouvy. Zaměstnavatel neodvádí sociální a zdravotní pojištění, zaměstnanec neplatí daň z příjmu a velmi často je ještě hlášen jako uchazeč o zaměstnání na úřadu práce.

Co znamená práce na černo:

- Žádná ochrana před nezákonným postupem zaměstnavatele.
- Žádné odškodnění a bolestné v případě úrazu během výkonu práce.
- Žádná nemocenská/mateřská.
- Žádný nebo velmi malý starobní důchod.
- Žádná možnost získat půjčku, úvěr, hypotéku od solidních věřitelů.
- V případě zdravotních problémů žádný nebo nižší invalidní důchod, v případě smrti žádný vdovský (vdovecký) a sirotčí důchod pro pozůstalé.
- Žádná podpora při nezaměstnanosti.
- Riziko pokuty od Úřadu práce ČR.

Nejčastějším důvodem, proč se lidé uchylují k nelegální práci, je důvod ekonomický. Lidé mají příjem z práce na černo a velmi často ještě pobírají dávky státní sociální podpory, tedy mají vyšší příjem než z legální výdělečné činnosti a zároveň ochrání svůj příjem před exekucí. Z krátkodobého hlediska je to mnohdy výhodnější, ale lidé nepřemýšlejí nad dlouhodobými dopady a riziky, které práce na černo přináší.

Zaměstnanci, kterému inspekce práce prokáže, že pracoval na černo, hrozí pokuta až do částky 100.000 Kč. Pokud by se této pokutě chtěl vyhnout a například se snažil zamlčet svou totožnost, může mu inspekce práce jen za to udělit pokutu až 200.000 Kč.

9. SENIOŘI A DLUHY

Pan Josef 68 let, ve starobním důchodu, chtěl pomoci svému vnukovi a před třemi lety podepsal smlouvu o úvěru, kterou uzavřel vnuk s nebankovní společností s tím, že pan Josef byl ve smlouvě uveden jako ručitel. Dva roky vnuk řádně splácel, ovšem poté přišel o zaměstnání, přestal zvládat platit splátky řádně a včas. Na pana Josefa se obrátil věřitel, aby jako ručitel plnil závazek za dlužníka. Pan Josef s příjmem ze svého starobního důchodu 9.800,-Kč měsíčně, by opravdu nezvládl splácet pravidelnou měsíční splátku 4.500,-Kč. Zanedlouho proběhlo soudní nalézací řízení, na jehož konci získal věřitel soudní rozhodnutí – exekuční titul. Na základě exekučního titulu byla proti panu Josefovi, jako ručiteli, zahájena exekuce. Pro exekutory není rozhodující, kdo je dlužník a kdo ručitel. Panu Josefovi obstavili účet v bance, jinak je nemajetný. V současné době jsou mu prováděné exekuční srážky ze starobního důchodu a starobní důchod si nechává zasílat poštovní poukázkou.

Častým důvodem vedoucím k zadluženosti seniorů je snaha pomoci druhým, kdy v popředí jsou děti, vnoučata. Senioři mnohdy nedokážou zcela odhadnout konečnou výši závazku, a zda jsou schopni skloubit splátky a hrazení nákladů spojených s běžným životem.

I přes obrovskou medializaci tzv. „šmejdu“, senioři stále v hojném počtu navštěvují předváděcí akce, které jsou i přes velká preventivní a legislativní opatření stále velkým rizikem. Akce jsou zaměřené na prodej zboží, jehož ceny mnohdy převyšují finanční možnosti osob pobírajících starobní důchod. I zde hraje velkou roli snaha o koupi „kvalitního a zdraví prospěšného“ zboží pro děti, vnoučata. Základní poučkou je – nečíst pozvánky na předváděcí akci a ihned je vyhodit. Pokud někdo zavolá s pozváním, odmítnout ho a hned v začátku říct jasné ne, nevymlouvat se.

Dalším důvodem vedoucím k zadlužení seniorů je ten, že si dluh přenesou ze svého ekonomicky aktivního života. Dluh nevznikl nově, pouze seniory provází i v důchodovém věku (půjčky, neplacení povinného zdravotního a sociálního pojištění, výživného, poplatků atd.).

Příloha číslo. 1 – **SLOVNÍK POJMŮ**

Pojem	Vysvětlení
Bonita	Schopnost klienta splácet úvěr/půjčku řádně a včas
Debetní karta	Platební karta vydaná k běžnému účtu, sloužící pro výběr hotovosti či bezhotovostní platby
Dluh	Celková, dosud nesplacená, hodnota úvěru. Dluh je součtem jistiny, úroků, i úroků z úroků.
Dluhová spirála, past	Situace, kdy dlužník „splácí“ své dluhy tím, že si půjčuje další peníze.
Dlužník	Ten (člověk, firma, banka, stát, aj.), kdo někomu dluží peníze.
Exekuce	Nucený výkon pravomocného rozhodnutí
Exekuční titul	Rozsudek, platební rozkaz, rozhodčí nález (po uplynutí doby na odvolání a na zaplacení).
Fikce doručení písemností	
Finanční arbitr	Od 2/2016 začal fungovat v ČR institut mimosoudních řešení spotřebitelských sporů. Je regulativně stanoven pro oblast finančních služeb (platební služby, úvěry, investice, směnářská činnost, životní pojištění, stavební spoření).

Hypotéční úvěr	Účelový úvěr zajištěný zástavním právem k nemovitosti
Insolvence (úpadek)	Neschopnost dlužníka splácet své dluhy, dostát svým závazkům
Jistina	Zapůjčená, nesplacená část úvěru, ze které se počítají úroky.
Kontokorent	Služba, která dovolí majiteli účtu přečerpat prostředky na účtu do mínusu, za cenu vysokých úroků.
Konkurz	Soudní řízení, při kterém se zpeněžuje majetek dlužníka a výtěžek je rozdělen mezi jednotlivé věřitele.
Konsolidace úvěru	Možnost dlužníka sloučit několik půjček nebo úvěrů (tzv.přeúvěrování) do jedné velké půjčky a následné rozdělení splátek do delšího časového období.
Kreditní karta	Nástroj čerpání úvěru u banky do výše dohodnutého limitu
Leasing (finanční)	Způsob nákupu používaný především pro pořízení auta, kdy je po dobu splácení nakupovaná věc v majetku leasingové společnosti.
Lichva	Může být trestným činem. Jde o jednání, kdy lichvář zneužije tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení či lehkomyšlnosti dlužníka za účelem získání plnění, jehož hodnota by byla vzhledem ke vzájemnému plnění v hrubém nepoměru.

Movitý majetek	Jde o věci, se kterými lze hýbat a přenášet je.
Nemovitý majetek	Nemovitý majetek je majetek svázaný s půdou, jako pozemky, budovy a vlastněné prostory
Nepřednostní pohledávka	Pohledávky ze smluvních ujednání (půjčky, úvěry, dluhy na nájmu, za telefon, pokuty u dopravních podniků).
Oddlužení (osobní bankrot)	Řešení úpadku fyzické nebo právnické osoby buď prodejem majetku, nebo plněním pětiletého splátkového kalendáře.
Oprávněný	Je ten, komu z exekučního titulu svědčí nějaké právo (například věřitel).
Plná moc	Jednostranný právní akt, který dává zástupci právo jednat za zastoupeného.
Pohledávka	Právo věřitele požadovat od dlužníka vyrovnání dluhu.
Povinný	Je ten, kdo má podle exekučního titulu něco plnit, vykonat nebo zaplatit (dlužník)
Přednostní pohledávka	Pohledávky na výživném, vůči státu, pokuty, na zdravotním a sociálním pojištění, v jiných případech, kdy to stanoví zákon.
Půjčka	Úvěr. Dočasné poskytnutí peněz (jistiny) za úplatu (úrok).

Revolvingový úvěr	Automaticky obnovující se úvěr a to vždy po doplacení nebo doplacení stanovené části úvěru. K obnovování dochází automaticky na základě smlouvy.
Rozhodčí doložka	Písemné smluvní ujednání (většinou součástí smlouvy o půjčce), že případné spory budou vyňaty z pravomoci obecních soudů a budou řešeny v rozhodčím řízení. Spor pak řeší rozhodce a ne soud. Od 1.12.2016 uzavírané smlouvy o finančním produktu již nemohou obsahovat rozhodčí doložku
Rozpočet	Rozpis příjmů a výdajů
RPSN	Roční procentní sazba nákladů, číslo které ukazuje nákladnost úvěru procentuálním vyčíslením ročních nákladů spojených s čerpáním úvěru.
SMS půjčky, internetové půjčky	Poskytování tzv. mikropůjček, zpravidla do 5 tisíc Kč, vyznačující se jednorázovou splatností a lze je použít k překlenutí krátkodobé finanční tísně.
Soudní exekutor	Osoba zmocněná zákonem vymáhat pohledávku, tj. provést exekuci.
Splátkový kalendář	Časový plán postupného splácení úvěru/dluhu s uvedením přesné výše a data splatnosti jednotlivých splátek.
Spotřebitelský úvěr	Neúčelový úvěr, kde není potřeba prokazovat, k čemu byl použit. Slouží k nákupu spotřebního zboží.

Úrok	Odměna věřiteli za poskytnutí půjčky. Počítá se jako násobek úrokové míry a jistiny
Úvěr	Půjčka. Dočasné poskytnutí peněz (jistiny) za úplatu (úrok).
Věřitel	Ekonomický subjekt, který někomu půjčil peníze.
Vykonavatel/vymáhající úředník	Zaměstnanec soudu vymáhající pohledávku (totožné s exekucí)
Výdaje	Peněžně vyjádřené prostředky vynaložené za určité období.

Příloha číslo 2 – Přehled závazků (dluhů), tabulka

Věřitel	Druh závazku (půjčka, pokuta...)	Datum vzniku závazku (od kdy dlužím)	V jaké fázi je dluh?	Celková výše dluhu	Měsíční splátky

Příloha číslo 3 – Přehled majetku, tabulka

Popis	Množství	Rok pořízení	Pořizovací cena	Zůstatková cena

Příloha číslo 4 – **Potřebné dokumenty k sepsání návrhu na povolení oddlužení**

1. Soupis majetku
2. Všechny smlouvy k půjčkám, upomínky věřitelů, exekuční příkazy
3. Nájemní smlouva
4. Pracovní smlouva
5. Potvrzení příjmu za posledních 36 měsíců
6. Aktuální výměr příjmu (důchodu)
7. Rodné listy dětí, pokud žijí s vámi a ještě se samy nevyživují
7. Oddací list. Pokud návrh podáváte společně se svým manželem/manželkou.
8. Plná moc s ověřeným podpisem pro zpracovatele návrhu.

Příloha číslo 5 – Příjmy a výdaje

Příjmy	Současné příjmy (měsíčně)	Očekávané příjmy za rok
Čistá mzda		
Důchod (starobní, invalidní, vdovský....)		
Dávky státní sociální podpory		
– Přídavky na dítě		
– Rodičovský příspěvek		
– Příspěvek na bydlení		
– další		
Dávky pomoci v hmotné nouzi		
Podpora při nezaměstnanosti		
Výživné		
Příjmy z pronájmu ne/movitěho majetku		
Další		
Další		
Příjmy celkem		

Výdaje	Současné výdaje (měsíčně)	Očekávané výdaje (ročně)
Bydlení		
– nájem		
– plyn, elektřina		
– vodné stočné		
– svoz komunálního odpadu		
Nákupy pro domácnost		
– Jídlo		
– Toaletní potřeby a léky		
– Oblečení a boty		
Cestování		
– MHD		
– Automobil – benzín		
– Automobil – pojištění		
– Automobil – oprava a údržba		

Služby		
– Telefonování		
– Obědy		
– Péče o děti (škola, školka, hlídání)		
Závazky		
– hypotéka		
– půjčky		
Výdaje celkem		

Příloha číslo 6 – Žádost o zaslání aktuální výše dlužné částky

Adresa adresáta

V dne

V ě c : Žádost zaslání údajů o aktuální celkové výši dluhu

Vážená paní, vážený pane,

Vím, že mám u Vás několik závazků a chci Vám sdělit, že mám v úmyslu se k tomuto faktu postavit zodpovědně a situaci aktivně řešit.

Odůvodnění situace

Z důvodu jsem bohužel přišel/a o většinu dokumentů k mým závazkům, proto Vás chci požádat o:

- **sdělte mi prosím aktuální výši jednotlivých a dalších závazků vůči Vám**
- **sdělte mi prosím stav jednotlivých závazků tj. od kdy jsou po splatnosti a zda jste již přistoupili k vymáhání soudní cestou.**

Velice Vás prosím o vstřícnost k mé situaci, především zda by bylo možné, abyste nepodnikali další kroky směrem k vymáhání mého dluhu a poradili mi jako svému dlouhodobému klientovi, jak se domoci práva na pojistné plnění, které z některých smluv vyplývá.

Děkuji Vám.

S pozdravem

Žádost o výpis řízení

Místně příslušný soud:

.....
.....

Žádám Vás o výpis všech občanskoprávních a exekučních řízení vedených s účastí mojí osoby, včetně označené věřitele, exekučního úřadu a čísla jednacího exekučního příkazu.

Děkuji

.....

Vlastnoruční podpis

V..... dne.....

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Rodné číslo:

Trvalý pobyt:

Korespondenční adresa:



**CENTRUM SOCIÁLNÍCH A ZDRAVOTNÍCH SLUŽEB
MĚSTA PŘÍBRAM, p. o.**

Brodská 100, 261 01 Příbram VIII

IČO: 47067071, datová schránka: dvdk62u,

E-mail: info@centrumpribram.cz

Jsme příspěvkovou organizací zřízenou městem Příbram. Jsme integrovaným poskytovatelem sociálních, zdravotních a dalších služeb pro občany. Jsme silný, důvěryhodný partner, který poskytuje jednotlivé služby na vysoké profesionální úrovni a pokrývá široké spektrum potřeb obyvatel různých věkových skupin.

Centrum poskytuje tyto služby:

Pečovatelská služba

Domov seniorů

Azylový dům

Sociální poradna

Terénní programy

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Nízkoprahové denní centrum Noclehárna

Dětské skupiny a rehabilitační stacionář

Protialkoholní a protitoxikomanická záchranná služba

Více informací o jednotlivých službách na internetových stránkách
www.centrumpribram.cz

Odbornou pomoc při řešení dluhové problematiky naleznete:

Centrum sociálních a zdravotních služeb města Příbram, p.o.

Sociální poradna

Náměstí T. G. Masaryka 1, Příbram I, 261 01

Tel.: 318 498 281, 318 498 282

Email: poradna@centrumpribram.cz